

DE RICHTINGSKEUZE IN DE ONDERBOUW

In het artikel *Studieleiding en determinatie in de brugklas* (Paed. St. 10, jrg. 42, 1965) is al uiteengezet, dat in het brugjaar van het Zaanlands Lyceum o.a. wordt nagegaan welke afdeling van de school na de eerste klas voor de leerlingen het geschiktste is.

De ouders die voor hun kinderen kunnen kiezen uit vier afdelingen, nl. Gymnasium, h.b.s., m.m.s. en m.h.s.¹, krijgen omstreeks Pasen van de school een schriftelijk advies hierover. Om dit richtingskeuze-advies zo betrouwbaar mogelijk te maken, wordt sinds enkele jaren bij de voorbereidingen die aan het opstellen ervan vooraf gaan, samengewerkt met het Zaans Instituut voor School- en Beroepskeuze (Z.I.S.B.). De werkwijze is hierbij als volgt.

De ruim tweehonderd leerlingen in de onderbouw worden in september kort na het begin van het schooljaar, met een klassikale testbatterij² onderzocht door het Z.I.S.B.,³ dat op die manier een gedifferentieerd beeld wil krijgen van de capaciteiten, de belangstelling en de werkinstelling van elke leerling. De zo verzamelde gegevens worden door het Z.I.S.B. per kind en per klas op z.g. rapportage staten en deze worden in december aan de school toegestuurd. Daarna bespreekt een psycholoog van het instituut de resultaten van het onderzoek met de klasmentoren en de studieleiders uit de onderbouw, in een vergadering die door de conrector van die afdeling geleid wordt. Behalve als basismateriaal voor het richtingskeuze-advies dienen de testgegevens ook als richtlijn bij de verdere begeleiding van de leerlingen uit de eerste klassen. Ze worden b.v. gebruikt bij de herindeling van de studiegroepjes, die in december plaats vindt. Daarvoor worden ze gecombineerd met de schoolgegevens, waarover de klasmentoren beschikken en die o.a. afkomstig zijn van de studieleiders.

Wanneer de testgegevens positief zijn t.a.v. de kans op een succesvol doorlopen van de middelbare school en de schoolgegevens, zoals de cijferresultaten, kunnen ter zake eveneens positief opgevat worden, dan zijn er weinig problemen. Hoogstens kan het nodig zijn de leerling te stimuleren een bepaalde richting te ambiëren. Maar er zijn ook andere kombinatiemogelijkheden en in die gevallen kan het van belang zijn, dat de testgegevens al in december met de schoolgegevens vergeleken kunnen worden.

Het is denkbaar, dat de testuitslag en de schoolresultaten beide negatieve aanwijzingen geven voor de kans op succes. Als dan de indruk bestaat, dat een langer verblijf op het lyceum voor de leerling niet

wenselijk is, wordt aan de ouders geadviseerd het kind al na de kerstvakantie een andere vorm van onderwijs te laten volgen, b.v. u.l.o., l.t.s. of i.v.o. In zo'n geval is het Z.I.S.B. bereid een nader advies te geven.

Mocht de testuitslag positief zijn, terwijl de schoolresultaten van negatieve aard blijken, dan is er een aanwijzing, dat de leerling extra hulp nodig heeft, wat in een studiegroepje verwezenlijkt kan worden. Ook het omgekeerde kan het geval zijn. Dan krijgt de testuitslag geen doorslaggevende betekenis, maar er wordt wel rekening gehouden met de kans dat zo'n leerling gaat afzakken. Daarom volgt in zo'n geval soms, ook al lijkt dat op grond van de leerprestaties niet nodig, opnemings in een studiegroepje.

Uit deze feiten blijkt wel, dat de gegevens die de school van het Z.I.S.B. krijgt, van veel belang zijn voor de klasmentor, die er voor zijn contacten met de ouders waardevolle informatie aan kan ontleen. Hij zou er b.v. uit kunnen afleiden, in bepaalde gevallen, dat het wenselijk is de ouders aan te raden zich in verbinding te stellen met een psycholoog of een psychiater of met het Medisch Opvoedkundig Bureau. Ook krijgen hierdoor de besprekingen in de lerarenvergadering meer inhoud, wat het tijdrovende karakter van het overleg over vele beschikbare gegevens goed

De procedure die moet leiden tot het richtingskeuze-advies aan de ouders, wordt in maart, dus tegen het einde van het tweede trimester, voortgezet. Dan wordt aan alle leraren die les geven in de onderbouw, gevraagd hun oordeel te geven over hun leerlingen. Zij vullen daartoe op een lijstje in, welke afdeling volgens hen de leerlingen na de eerste klas het beste zouden kunnen kiezen. Hierbij gebruiken zij alleen de gegevens die ze in hun eigen lessen hebben verzameld. Ook wordt aan de leerlingen gevraagd, wat zij zelf voor een afdeling zouden kiezen, waarbij men de kinderen duidelijk maakt, dat ze zich door het opgeven van een bepaalde richting nog tot niets verplichten.

De volgende stap is een vergadering waarvoor per klas alle docenten die er les geven worden uitgenodigd en waarbij dus ook de klasmentor en de studieleiders aanwezig zijn. In het bijzijn van de psycholoog van het Z.I.S.B. wordt dan nagegaan, welk advies aan de ouders gegeven moet worden. Om de vergadering zo efficiënt mogelijk te laten verlopen, krijgt elke betrokken leraar een staat, waarop per klas en per leerling aangegeven is welk advies de verschillende docenten hebben gegeven, welk advies het Z.I.S.B. geeft t.a.v. de richtingskeuze en wat de leerling zelf gekozen heeft. Bovendien worden de cijfers van het paasrapport ter beschikking gesteld. Na ampele besprekingen stelt de vergadering dan, strevend naar zo groot mogelijke overeenstemming tussen

docenten onderling en Z.I.S.B., een advies voor de ouders op. Ook zij worden er nadrukkelijk op gewezen, dat de eindbeslissing geheel bij hen ligt en dat hun kind, als het zonder beperkingen bevorderd wordt, kan plaats nemen in elke afdeling van de school.

In een enkel geval wordt bij deze besprekingen geen advies uitgebracht, maar besluit de vergadering tot een nader individueel onderzoek door het Z.I.S.B. Dit kan voorkomen, als er b.v. een grote en moeilijk te verklaren discrepantie aan het licht komt tussen school- en testresultaten en met name in die gevallen waarin de schoolresultaten nog steeds slecht zijn, terwijl de testgegevens wijzen op goede capaciteiten. Als illustratie volgen hier twee voorbeelden.

Het eerste betreft een jongen wiens schoolprestaties veel geringer waren dan de gegevens van de test deden verwachten. De voornaamste gegevens uit de individuele test toonden aan, dat de jongen goede verstandelijke mogelijkheden had, vooral in de exacte richting. De taal-aanleg was zwakker en zijn manier van formuleren onexact. De leerling gaf blijk van een overgrote emotionaliteit en had het gevoel dat de dingen hem uit de hand liepen. Hij probeerde daar wel met galgenhumor afstand van te nemen, maar bij bleef toch een angstige, geremde knaap, die weinig aan kon en geestelijk en lichamelijk gauw vermoeid raakte. Uit een gesprek met de ouders bleek, dat in de familie in ernstige mate depressies voorkwamen. De ouders kregen het advies, contact op te nemen met de huisarts. Hun werd medegedeeld, dat de jongen na doubleren, de h.b.s. waarschijnlijk wel zou kunnen volgen.

Bij het tweede voorbeeld lagen de zaken omgekeerd. De schoolprestaties van de jongen waar het hier om gaat, waren veel beter dan het Z.I.S.B. verwachtte. Men vroeg zich hier dan ook af, of de leerling naar het Gymnasium zou kunnen. Uit het individuele onderzoek bleek, dat de jongen redelijk goede verstandelijke mogelijkheden had. Vooral de meer schoolse kennis was goed. Dat gold ook voor de inprenting, maar het eigen inzicht bij nieuwe opgaven was betrekkelijk zwak. De jongen was niet erg origineel en evenmin creatief. Hij was zich hiervan bewust en voelde zich daardoor onzeker. Zijn grote wilskracht en goede concentratie leverden hem uitstekende resultaten op, maar de kans om overspannen te raken was aanwezig. In een gesprek met de ouders kwam uit, dat de vader zeer eerezuchtig was en vaak overspannen. De ouders kregen het advies, de h.b.s.-afdeling te kiezen en zij volgden dit advies op.

Het tweede rapport in de tweede klas van de h.b.s. gaf een redelijk beeld te zien, al lieten de drie onvoldoendes — voor algebra, meetkunde en frans — en de zessen voor Duits en Engels vermoeden, dat het Gym-

nasium toch wel aan de zware kant geweest zou zijn.

Ook in andere gevallen dan discrepantie tussen school- en testgegevens kan tot een individueel onderzoek besloten worden, b.v. als uit beide soorten gegevens niet duidelijk wordt hoe het richtingskeuze-advies moet luiden, of als bij bepaalde leerlingen door de school aanpassingsmoeilijkheden worden gesignaleerd. Dit laatste behoeft zeker niet alleen op „lastige” leerlingen te slaan; het kunnen ook geremde kinderen zijn. De ouders die over het richtingskeuze-advies dat de school geeft, nadere inlichtingen willen hebben, of die met problemen hierover zitten, wordt aangeraden zich in verbinding te stellen met de klassemotor van de klas waarin hun kind zit of met de conrector van de onderbouw. In een enkel geval kunnen zij voorlichting krijgen van het Z.I.S.B. De klassementoren die de grondige voorbereidingen voor het opstellen van het advies gevolgd hebben, beschikken dan over zoveel materiaal, dat zij de ouders veel beter kunnen voorlichten dan enkele jaren geleden, toen er nog geen samenwerking met het Z.I.S.B. was.

Vanzelfsprekend is het van het grootste belang om tot een evaluatie van deze werkwijze te komen. Daarvoor wordt van elke leerling in de onderbouw een kaart in een systeem geplaatst, waarop wordt aangegeven wat het richtingskeuze-advies van het Z.I.S.B. was, wat het uiteindelijke gegeven advies aan de ouders is geworden, welke afdeling door de ouders gekozen is en hoe de verdere schoolloopbaan van de leerling is. Deze kaarten worden met rood gemerkt als het advies van het Z.I.S.B. niet in overeenstemming is met het advies dat de ouders krijgen. Kiezen de ouders een andere afdeling dan de school adviseerde, dan worden de kaarten met blauw gemerkt. Op deze manier zal in de toekomst nagegaan kunnen worden, in hoeverre de adviezen van school en Z.I.S.B. juist zijn geweest. Omdat dit evaluatiesysteem nog maar enkele jaren werkt, kunnen er nog geen konklusies uit getrokken worden, maar het zal, wanneer de eerste leerlingen waarvan de kaarten in dit systeem verwerkt zijn, de school verlaten, interessant zijn om na te gaan of de gegeven adviezen korresponderen met de carrière van de leerling op school.

MEJ. DRS. T. KOK DRS. H. BOLLE DRS. N. J. HEIJKOOP J. VAN DER VEGT

¹ De m.m.s. en m.h.s. zijn met ingang van 1 september 1966 omgezet in h.a.v.o.-afdelingen.

² Deze testbatterij bestaat uit: Differentiële Aanleg Test, Nederlandse bewerking van Prof. Dr. S. D. Fokkema en D. Dirkwager; Beroepen Interesse Test, Nederlandse bewerking van Prof. Dr. S. Wiegiersma; Sentence-Completion; het leren van Portugese woordjes, een inprentings- en geheugenopgave; de eerste plaat van de Thematic Apperception Test van Murray, de tekening van een leerling aan het werk. Belangstellenden vinden nadere gegevens in de handleiding bij de D.A.T. ³ Voor de ouders zijn geen kosten hieraan verbonden.